

David Viftrups prædiken "Skabt med værdighed"

Taler

David Viftrup
Valgmenighedspræst

Dato

10. oktober 2021

Sted

Aarhus Valgmenighed

Omstændigheder

Denne prædiken er holdt ifm. prædikenserien "Gud – Grøn – God", hvor tre præster fra Aarhus Valgmenighed i efteråret 2021 prædikede om forholdet mellem Gud og skaberværket – herunder særligt fokus på skabelses- og climateologi samt eskatologi.

NB: Prædikenmanuskriptet er hentet fra bogen, "Gud Grøn God. Prædikenserie om forvalterskab fra Aarhus Valgmenighed", og er transkriberet og lidt redigeret, hvorfor ordlyden i videoen varierer fra teksten.

- 1 *Herre, vor Herre!*
Hvor herligt er dit navn over hele jorden,
du, som har bredt din pragt ud på himlen!
Af børns og spædes mund
- 5 *har du grundlagt et værn mod dine modstandere*
for at standse fjender og hævnerrige.
Når jeg ser din himmel, dine fingres værk,
månen og stjernerne, som du satte der,
hvad er da et menneske, at du husker på det,
- 10 *et menneskebarn, at du tager dig af det?*
Du har gjort det kun lidt ringere end Gud,
med herlighed og ære har du kronet det.
Du har gjort det til hersker over dine hænders værk,
alt har du lagt under dets fødder,
- 15 *får og okser i mængde,*
selv de vilde dyr,
himplens fugle og havets fisk,
dem, som færdes ad havenes stier.
Herre, vor Herre!
- 20 *Hvor herligt er dit navn*
over hele jorden! (Sl. 8)

Salme 8 er en fantastisk beskrivelse af skaberværket i hele sin storhed.

Skaberværket er Guds tempel, som er værdifuldt i sig selv og har fået mennesket

- 25 til forvalter, men mennesket selv er også skabt værdifuldt. Salmen priser hele

skaberværket, men den er også præget af et paradoksalt menneskesyn. For hvad siger skaberværkets storhed om mennesket? På den ene side bliver mennesket utroligt lille, når man læser versene: "Hvad er da et menneske, at du husker på det". Det gør det ekstra tydeligt hvor små vi er. På den anden side tillægger 30 salmisten mennesket en stor værdi: "Du har gjort det kun lidt ringere end Gud". Salmisten fastslår menneskets position i det skaberværk, Gud har lavet. Hvis vi ser det i forhold til skabelsesberetningen, får vi en fornemmelse af, hvordan de to tekster spiller sammen, og hvad Biblen siger om mennesket. Gud skaber mennesket i sit billede, hvilket er en beskrivelse, der ikke sættes på andre væsner 35 eller dele af skaberværket. Det vidner om, at vi afspejler dele af Guds natur, og det er derfor salmisten kan sige: "med herlighed og ære har du kronet det [mennesket]". Det er noget unikt mennesket er blevet tildelt, som også ses i skabelsesberetningen, hvor Gud puster livsånde i mennesket, men ikke i resten af skabningen. Det er kun mennesket, der har fået Guds helt unikke berøring. 40 Igennem livsånden blæser Han sin egen ånd og sit væsen ind i os. Sidst men ikke mindst får vi også tildelt forvalterrollen som de eneste i skaberværket. Det er hvad salmisten refererer til, når han siger: "Du har lagt alt under dets fødder". Det er sådan vi ser, at mennesket har fået givet en unik værdi og værdighed i Guds store kosmos. Midt i kosmos står mennesket som ekstraordinært 45 værdifuldt, tildelt ære og herlighed. Det kan godt være nødvendigt lige at tygge på det. For det er virkelig en interessant tanke.

50 **En banebrydende værdighed**

Nogen vil nok indvende, at vi er en faldet, syndig slægt, som har brug for Jesus og for Guds tilgivelse. Det har de fuldstændig ret i, men ofte bliver den meget vigtige detalje, at vi i Guds *grundtanke* med mennesket er skabt med en helt 55 speciel værdighed, glemt. For det meste – når vi fungerer rigtigt – har mennesker en grundlæggende opfattelse af, at vi har værdi. Det kræver ikke nødvendigvis højt selvværd. Vi kan mærke det, når nogen ignorerer os, vi ikke bliver set, eller hvis vi har følelsen af at blive brugt som et instrument. Noget i os strider imod det; vi bliver sure, forurettede og sårede. Det gør vi, fordi vi har en 60 grundlæggende opfattelse af, at vi *er* noget, og har rettigheder. Det tyder på, at det er fordi, vi er skabt med værdi. C.S. Lewis sagde engang følgende: "En mands sult viser, at han kommer fra en race, der reparerer sin krop gennem spisning, og er i en verden, hvor der er noget at spise"¹. Det giver kun mening at

65 opleve sult, hvis vi er skabt ind i en verden, hvor der er noget at spise. Jeg tror, at
når vi har en grundlæggende oplevelse af, at vi er værdifulde, og har behovet for
at føle det, er det, fordi Gud har skabt os. Det er et tydeligt tegn på, at vi blev
tildelt værdi helt fra begyndelsen. C.S. Lewis sagde det meget bombastisk:
70 "Vores næste er det helligste objekt, der præsenteres for os – set bort fra Gud
selv"². Spørgsmålet er, hvor dybt den værdi stikker.

Kristne har igennem historien forsøgt, og forsøger stadig den dag i dag, at udleve
denne grundtanke i mødet med andre mennesker: Alle mennesker har værdi og
værdien er lige høj for alle. Det har de kristne gjort med en nidkærhed, der har
75 flyttet samfundet til der, hvor vi er i dag. For nogen kommer det som en
overraskelse, når de hører, at kristendommen har gjort noget godt for
samfundet. Mange bliver opdraget med fokus på, at kristendommen har skabt
kvindeundertrykkelse og startet de fleste krige m.m. Men hvis man kigger
grundigt i historien, kan man se hvor meget det grundlæggende kristne
80 menneskesyn har influeret samfundet. Det er lidt fantastisk at opdage.

Vishal Mangalwadi, en indisk filosof og historiker, har skrevet *The Book that
Made Your World*. Heri redegør han for, hvordan de bibelske tanker om
menneskets værdi, har skabt hele den sociale struktur, vi har i dag. Det er en
85 social struktur, hvor kvinder har bedre sociale og økonomiske muligheder, end
de havde tidligere. Det er en social struktur, med socialvæsen, skoler og
undervisningssystemer, der forsøger at tilgodese så mange som muligt.
Mangalwadi viser, hvordan alle disse strukturer udspringer af det menneskesyn,
som kristne har kæmpet for at få frem. Det er det, der har skabt det samfund, vi
90 lever i, i dag.

Rodney Stark, historiker og sociolog, har i sin bog, *The Rise of Christianity*,
lavet en historisk gennemgang af, hvordan kristne og deres grundlæggende
menneskesyn, har påvirket mennesker. Et eksempel fra bogen er, at kristne blev
95 hos mennesker under epidemier. Man lærte hurtigt, at når mennesker var syge
under epidemier, blev man syg af at være sammen med dem. Derfor flygtede
folk fra landsbyerne og efterlod slægtninge og andre kære, der var syge. De ville
redde dem selv, hvilket i sig selv giver god mening, når man tænker på, at det
næppe ville hjælpe deres kære, hvis de også blev syge. Men i disse situationer blev
100 de kristne i byerne og tog sig af de syge. En stor del, af det, der var brug for, var
bare almen sygeplejefaglig omsorg. Det ydede de kristne, hvilket betød, at flere
mennesker blev raske. De kristne gjorde noget banebrydende, som følge af deres

menneskesyn.

105

Historikeren, Tom Holland, der skrev Herredømmet, viser, hvordan de kristne har revolutioneret og genskabt jorden ud fra den moralske og etiske forordning, der er en del af kristendommen: At alle mennesker har lige meget værdi.

Holland skriver blandt andet:

110

*Dignity, which no philosopher had ever taught might be possessed by the stinking, toiling masses, was for all. There was no human existence so wretched, none so despised or vulnerable, that it did not bear witness to the image of God.*³

115

Konteksten for citatet er, at Holland fortæller om, at det, omkring år 360, var helt almindeligt, at det kun var de godt stillede i samfundet, der havde værdighed. På den tid var det ikke en selvfølge, at værdigheden, som de kristne snakker om, også tilhørte andre end eliten. Det, der ligger i overbevisningen, er, at værdigheden er for alle – inklusiv dem på bunden af samfundet:

120

Slaverne, de fattigste, de sygeste, de efterladte børn i vejkanten. Den tankegang har været med til at skubbe til samfundet igennem årtusinder, og har resulteret i det samfund, vi har i dag.

125

I vores samfund vækker tankerne genklang. Hvis man går ud på gaden og siger til mennesker, at man tror på, at alle mennesker har værdi, så vil de fleste sige, at det gør de også. I snakken om menneskerettigheder kommer det også tydeligt til udtryk. Det er fantastisk, at langt størstedelen af vores samfund kæmper for visheden om, at alle mennesker er værdifulde, og at man derfor ikke bare kan gøre, hvad man vil med dem. Men kilden er skiftet ud, fordi vi lever i et postkristent samfund. Kilden i dag er humanismen, som på overfladen ligner alt det, jeg her har opremset, men alligevel er anderledes. Organisationen Humanistisk samfund beskriver deres grundholdning til mennesket således:

135

*Mennesket bærer på bevidste og skabende kræfter.
Mennesket er mere og større end sit biologiske og økonomiske værd.
Mennesker skal altid behandles som mål i sig selv*⁴.

140

Det ligner umiddelbart gode kristne værdier. Det er fantastisk, at vi lever i en kultur, hvor menneskesynet læner sig så meget op af det, vi tror på. Der er bare to problemer i det, for hvis man læser videre på Humanistisk Samfunds

hjemmeside, kan man læse:

145 *Humanismen afviser forestillinger om overnaturlige magter, som griber ind i historien eller menneskers liv. Livet har ingen på forhånd givet mening. Vi må selv skabe mening og finde mål for vores liv*⁵.

*Der er ikke en forudbestemt mening med livet. Vi er alle fri til at finde mening og mål i vort eget liv; gennem individuel refleksion*⁶.

150

Livet har ingen på forhånd givet mening. Meningen kommer vi selv frem til, ved at reflektere over, hvad vi selv synes. Der er altså en kæmpe stor forskel i, hvor vi oplever, at vores værdi kommer fra. Det andet problem er, at det her syn gør mennesket til Gud. I humanismen gøres mennesket til den øverste instans; vi skal vurdere værdi, og vi skaber mening. Dermed har vi også alt ansvaret for succeser og fiaskoer. Det sætter mennesket i centrum, i stedet for Gud.

Den gode nyhed er, at din værdi rækker langt dybere. Den er ikke afgjort af, hvad du selv kan ræsonnere dig frem til, eller hvor værdifuld du selv føler dig. Det er en værdi, du har fået, fordi du er skabt af Gud. Han har formet dig, og han kender dig. Det er en langt dybere mening, end vi selv kan skabe. Det rodfæster sig i synet på Gud, som ikke kommer til at ændre sig og som ikke ændrer syn på dig. Vi står på en platform, der hedder "Fuld af værdi, fordi Gud har skabt os", og det er på den platform, at hver generation skal finde ud af, hvad den værdighed betyder for os. Vi skal finde ud af, hvad den skal betyde i hverdagen, i vores individuelle liv og i vores samfund. Hvilke konsekvenser skal vores værdi have?

170

Menneskets værdighed i praksis

Da jeg var barn, opbyggede min far et nyt psykiatrisk plejehjem, som han satte mottoet "Ligeværd for alle" over. Det var et sted, hvor der var mange demente beboere. Hans insisterede på, at alle, uanset social, psykisk eller fysisk formåen, skulle behandles med værdighed. Beboerne skulle ses og anerkendes i samme omfang, som vi anerkender og ser andre personer, vi er i relation med i hverdagen. Værdigheden er ikke kun en god nyhed for mig, men også en nyhed om, at alle jeg møder – på tværs af alder, kultur, religion, økonomisk formåen, politisk ståsted – har den selv samme værdighed. Det gælder også dem, der på

180

nogle parametre er fuldstændig i den modsatte ende af spektret, end jeg er. Alle må individuelt reflektere over, hvilke parametre de er mest udfordrede på. Det er de parametre, hvor man skal være ekstra opmærksom på, at se mennesker, der er meget anderledes end en selv, som ligeværdige.

Arbejdet med menneskesyn kan tilgås både på makroplan og mikroplan. Menneskesynet på makroplan handler om, at sørge for at mennesker behandles ligeværdigt på det overordnede, strukturelle plan. Der er brug for, at kristne er med til, at skabe samfundsstrukturer, der afspejler Guds kærlighed og retfærdighed. Mennesker skal mødes med strukturer, der behandler dem retfærdigt. I hverdagen er der mange, der arbejder med, hvordan de kan udleve den struktur, der er i systemerne, på en måde som er værdig for de mennesker, de påvirker. Det kan for eksempel være dem, der arbejder i plejesektoren, på skoler, i kriminalforsorgen og mange andre steder. Alle dele af vores samfund har strukturer, som vi skal forsøge at arbejde med, så mennesket bliver behandlet så værdigt som muligt. Nogen arbejder med disse strukturer på et større plan, hvor de har mere indflydelse på de generelle strukturer. De er med til at lave lovene eller for eksempel handelsaftaler, der skal sikre, at vi ikke udnytter tredjeverdenslande eller lignende. Det er forskelligt fra job til job, og fra menneske til menneske, hvordan det ser ud i praksis, men vi kan arbejde med generelle principper. Det kunne være interessant, at se på hvad der sker, hvis vi stiller os selv spørgsmål, når vi er med til at lave strukturerne. Vi kunne med fordel være opmærksomme på i hvilket omfang vi:

- Anser og behandler mennesker med værdighed, eller gør dem til objekter og problemer?
- Prøver på at undgå, at misbruge vores privilegerede position i samspillet med mennesker, der er mindre privilegerede?
- Er åbne for at "blive fattige, for at andre kan blive rige" (2. Kor. 9)? Eller vil vi kun hjælpe, så længe det ikke koster os noget? Det kan vi både spørge os selv om som individer og som samfund.

Udover det store, strukturelle makroplan, er der, som nævnt, også mikroplanet, hvor vi også skal inkorporere det kristne menneskesyn. Det handler om det relationelle niveau; om de mennesker vi møder i vores hverdag, på jobbet, i supermarkedet. Jeg fik på et tidspunkt passende kritik fra mine venner, for den måde jeg møder kassedamer på. Jeg fik at vide, at jeg ikke behandlede dem ordentligt. Det overraskede mig, fordi jeg tænkte, at jeg bare gik ind og købte mine varer og gik igen. Men de mente, jeg ikke så mennesket bag kassen, men

tog dem for givet, og som et instrument. Men personen bag kassen er ikke bare et instrument, men et menneske. Et menneske man skal se, vise respekt, se i øjnene og være taknemlig for hjælpen overfor. Det gælder ikke kun kassedamen, men også eleverne i skolen, lederen på jobbet, svigerfamilien, 225 naboerne, der kommer fra en anden kultur end mig, og alle andre. Vi må stoppe op og overveje, om vi ser dem som værdifulde mennesker, og om vi lader det syn påvirke, hvordan vi agerer over for dem. Vi kan spørge os selv om, i hvilket omfang vi:

- Ser mennesker i øjnene og anerkender deres eksistens og det, at de har værdi 230 som mennesker?
- Undgår at sætte os selv højest hver gang?
- Tjener andre, også når det forstyrrer vores egne tidsplaner og komfort, når vi må give slip på noget for det?

235 Hvis vi begynder at reflektere over, at alle mennesker har lige stor værdi, har det konsekvenser. Det største forbillede vi har, som vi kan se på og tage ved lære af, er Jesus. Han så på hver enkelt med en sådan kærlighed, at Han gav sit liv, for at vi kunne få liv. Han gjorde det, for at vi kunne få lov til at være sammen med Gud og genoprette relationen til Ham. Jeg tror, at vi skal søge hen til Ham – 240 også når vi kan mærke, at vi kommer til kort. Jeg mangler kærlighed – og jeg mangler bevidsthed om min manglende kærlighed, fordi når livet barer kører derudaf, er det andre dynamikker, der er dominerende. Så jeg må komme tilbage til Jesus og bede om tilgivelse for de konkrete øjeblikke, hvor jeg har svigtet. Det gælder, om det er fordi, jeg glemte at se kassedamen i øjnene, eller fordi jeg ikke 245 behandlede min irriterende kollega som et menneske. Vi skal altid vende tilbage til udgangspunktet: Jesus. Vi må bede Ham om, at fylde os med fornyet kærlighed og et fornyet syn på menneskerne omkring os. Han må blødgøre vores hjerter, så vi i hver enkelt situation giver os tid til at møde mennesker med den kærlighed, deres iboende værdi giver dem ret til.

250

1. C.S. Lewis: *The Weight of Glory*, u.p.
2. Ibid.
3. Tom Holland: *Dominion: The Making of the Western Mind*, u.p.
4. Humanistisk Samfund: "Et Humanistisk Livssyn"
- 255 5. Ibid.
6. Humanistisk Samfund: "Et humanistisk værdigrundlag – det nordiske humanistmanifest".

Kilde

260 "Gud Grøn God. Prædikenserie om forvalterskab fra Aarhus Valgmenighed", 35-46. Redaktør/redigeret af Maria Kjær Jensen. Aarhus Valgmenighed. 2022.

Kildetype

Dokumentation i bogværk

Tags

265 Prædiken, Prædikener fra 2000-tallet

Relateret

Hans-Christian Vindum Petterssons prædiken "Gud elsker sin natur"
3. oktober 2021

Keld Dahlmanns prædiken "Gud så, at det var godt"
26. september 2021

270 Hans-Christian Vindum Petterssons prædiken "Et levende håb"
17. oktober 2021

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/david-viftrup-praediken-skabt-med-vaerdighed>

275

280

285

290

295